

הלכות לולב סימן תרסח תרסט

הפכור', הןאם הוא שבת קורין (יג) שבעה ומתחילין (ה) [ס] 'עשר' (יד) תעשר', והמפטיר קורא בשני 'ביום השמיני' (טו) 'עצרת'. ומפטיר בקללים 'ינהי ככלות שלמה'. ומקור הספרים ואומר קדיש (טז) ומקריז 'משיב הרוח ומוריד הגשם':

תרסט סדר יום שמחת תורה, ובו סעיף אהד:

א במקום שעושין שני ימים טובים, ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן, ולמחר מוציאים שלשה ספרים, וקורין באחד * וזאת הברכה' (א) עד סוף התורה, (ב) ובשני 'בראשית' עד 'אשר ברא אלהים' (ג) לעשות', ובשלישי קורא המפטיר כמו אהמול המפטיר 'ינהי מוח משה': הגה וקורין יום טוב האחרון (ד) (ה) (ו) שמחת תורה לפי (ה) ששמחין ועושין בו סעודת משתה (ו) לגמרה של תורה. (ז) ונהגין שהסכים התורה והמחיל 'בראשית' נודרים נדבות (ח) וקוראים לאחרים לעשות משתה (טו). ועוד נהגו במקדמות

ה בקראת עם ליה ר פולש רש"י על שם 'ביום השמיני' שלח את העם' (א) (מבאר בספר קיד, רצ"ב שם)

א בוקרא נאגלה ליה ב חספות עם קשם יש אומרים שרב האי זאנן זמן לומר בן ונדי המלמד ש"ב, וכן קרב השור בשם הירושלמי רש"י הפנה

באר היטב

בהשובה סימן סח וב"ח וברוש. ומ"מ ג"ל דאם אכל לאחר תפלת ערבית מבטיח לא יברך לישב בסקה דקבר קבל ש"ע בתפלתו ובקדושו. מ"א. וט"ז חולק עליהם ומסב: מאן זתיב לן משפרי דשופרי ואלכין באותה שעה בסקה. רק שאין מקריים לישב בסקה, כלציד ברה, ע"כ, ע"ש: (ה) עשור. ואנו מתחילין עשור אפלו חל בחל מפני שהוא זמן מעשיות ומקנות עניים, מנהגים. ועין בזה: מקריק. וכ"ש דאסור להכעיר פולגוע"ר לטשמיז קול לשמחה, וכן ראיתי שמהו

שערי תשובה

דליל ש"ע אסור בויג, ובר"י בשם הרמ"ז כתב דלכ"נ חו"ל גם בש"ת אסור. ע"ש קולתא בטעמא: (ה) עשור. עכ"ל. ועין בשערי אפרים. ועין בש"ת סמ"א ח"א סימן ס"ג במקומות שנהגו לומר בש"ע לאחר התפלה למנצח על השמיעות, אם חל בשבת אין לומר רק ש"ע של יום השקפת משום טרח צבור, ע"ש: [א] שמחת תורה. עכ"ל מ"ש בשם החכם זכ"י. וע"ש בגוף השקפה שאף להקנות (ב) שמחת תורה. ולקבוע התורה מטר לרעד ביו"ט. אבל לגמר מגמר אסור,

משנה ברורה

התורה לא יקרא פרשת חתן-בראשית, והטעם, פיון דליפא הפסק ביניהם, (י) שכן פגם לספר תורה הראשונה שאמרו פסילה היתה, ולכן קורא מנד בשניהם. וכל זה באותה בית-הכנסת, אבל מי שקרא חתן-תורה בבית-הכנסת זו, ודאי שמתר לקרות חתן-בראשית בבית-הכנסת אחרת. וכתב במהרי"ל, שפנה א' לוי יכול להיות חתן-תורה או חתן-בראשית. (ג) 'לעשות'. ומנהגין ספר-תורה השלישית אצלם. ואומרים חצי קדיש: (ד) שמחת תורה. כתב האלה רבה, שבשקמת-תורה לילה יום יש להקרות בגרות בבית הכנסת לקבוע התורה שמוציאין. כתבו הפוסקים*, שבלי שמחת-תורה יקרא הפרשה שנים מקרא נאחד תרגום, שצתה הוא נמנהג: (ה) ששמחין. ולקבוע התורה (ז) מטר (ה) לרעד ביום טובים, אבל לגמר מגמר [דהינו לפור מיני-בשמים על הגחלים] אסור, וכל-שבן דאסור (ו) להכעיר פולגוע"ר להשמיז קול לשמחה, ומכל מקום מטר לקבוע פולגוע"ר בנר (ז) בערב-יום-טוב קדם הדלקת הנר, אף-על-פי שגורם לבסוף שהנר נכבה על-ידי זה: (ו) לגמרה של תורה. כראיתא במדרש שיר-השירים, (ח) והיא הדין לגמר מצנה. כתב האלה רבה: מכאן מהפוסקים דיש לשמח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצנה, ודלא פיש שפנין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך להנהגה, חס ושלום, גם מתוך כך מונעין משמחה של מצנה, ולכן יש לגער בקו, עד כאן לשונו. גם מהרי"ק בש"ש ס האריך מאד שלא לבטל שום מעהג שנהגו לכבוד שמחת התורה, ענין שם. ולכן נזהר עושין בהרבה מקומות בשה שפסלו מקרוב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת-תורה, אף גם ששמחין בשאר ימים וכל ימיהם פחגים, ובכונותינו הרבים באזי כבוד התורה גרם זה, שהתורה מנחת בקרן ודוחין ואין דודש ואין מקבש, ומי יתן לשיב וידחם שבר בית ישאל במתנה בזמנינו [בכורו יעקב]: (ז) ונהגין וכו' נודרים נדבות. ובזמנינו הפנהג שכל העולים נודרים נדבות לצרכי בית-הפירוש ולתענוק לומדי-תורה: (ח) וקוראים לאחרים

מקריק. וכ"ש דאסור להכעיר פולגוע"ר לטשמיז קול לשמחה, וכן ראיתי שמהו בנך אדעתא לקרות 'כל תכור' אין צריך להזיזי [דה"ח בהלכות קה"ת]: (יג) שבעה¹³⁸. ואם סים הפרשה בתמישה, לא יאמר קדיש, ויחזיר ויקרא שני עולים או על-פל-פנים עולה אחד לכד הפטיר; ואם אמר קדיש, פל שלא סלק הספר יחזיר ויקרא ויאמר קדיש פעם שנית, ואם סלק הספר האחד, יקרא עולה אחד לספר השני וישלים עמו פרשת 'עשר תעשר' ואתר-כך יקרא למפטיר בחובת היום [שערי אפרים]: (יד) 'תעשר'. ומנהגין ספר-תורה השנייה אצלם ואומרים חצי קדיש: (טו) 'עצרת'. ומנהגין לשמותה ואומרים 'אב הרקמים'. לבלש: (טז) ומקריז 'משיב הרוח' וכו'. מבאר לעיל בסימן קיד, עין שם: מה שנהגין באיזה מקומות שאמר מנהג של יום-טוב ראשון קובעין עמקן לשחות עד מעריב, ולפעמים נמשך דבר זה עד שעה יותר בלילה, שלא כדן הוא מפני פנה טעמים: (א) דקמא לן בסימן צט, דאם שעה זין כדי רביעית אל יהפול אף שכול לבר עזון בפני המלך, והיא הדין אם שעה שאר משקין המשפרין, ענין שם בסעודת-קטן¹⁴¹; ואפלו אם שותה שאר משקין שאין משפרין, פיון שהגיע ספק חשכה חל עליו חובת קדוש ואסור לטעם עד שיקדש; ואפלו לאחר קדוש, הלא מעכב לאכל מתמת קראת שמיז של ערבית, ואינו מטר רק טעמה בעלמא דהוא מיני-פרות או פת כביצה ולא יותר. אכן יש לחפש עליהם זכות, ודכים מדברי אהר"י¹⁴² ולא יבואו לשכת הפלת ערבית, אבל על-כל-פנים יש לזהר שלא לשחות אז משקה המשבר, ומבאר הכל לעיל בסימן צט סעיף-קטן א וב:

א (א) עד סוף. ומי שקורא פרשה זו נקרא חתן-תורה. ונהגו למכר פרשה זו ופרשת 'בראשית' וקונים בקמים מרבים. (ב) וראוי להדר אם באפשר, שיהיו הקונים מקברים בתורה או על-פל-פנים מגדולי הקהל: (ב) ובשני 'בראשית'. מי שקורא פרשה זו נקרא חתן-בראשית. (ג) ואף מי שעלה כד פרשת 'זאת הברכה' יכול לעלות לחתן-תורה או לחתן-בראשית¹⁴³, אבל חתן-

שער העיון

(א) פן משמע מנסת הגולה: (ב) פן הצלו באלה רבה ופרי-מגדים: (ג) בפני-עקב, וכתב דלפי זה פשאין להם רק ספר-תורה אחת שקורין פה חתן-תורה וחתן-בראשית ומפטיר, לכאורה חתן-תורה יכול להיות עם חתן-בראשית, ולא שיה פגם ספר-תורה, ומשום בנה לבטלה ליכא, והא גם שיקרא בזאת הברכה' ואחר-כך חתן-תורה, מקרב ב' פעמים, ואף-על-פי-כן מטר לבלי עלמא, ודניא צריך עיון, עד כאן לשונו: (ד) מגן-אברהם בשם מהרי"ק: (ה) ולכאורה הוא הדין דמטר לספק פה אל פה נמי [א"א]: (ו) ואפשר פמיני נפט ונפת פס"ד אסור [פמי"ג]: (ז) מציאות: (ח) אלה רבה בשם רב"ח: תרגום: 1 אבק שרפה.

קלז

הלכות לילב סימן תרכט

אלו להוציא בשמחה תורה ערבית ושמרית (ט) כל ספרי התורה שבהיקל ואומרים ומירות ותשפחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד (י) נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת כמו שמקפידים עם הלולב. והכל (יא) משום שמחה. ונהגו עוד (יב) להרחיב הקוראים לספרי התורה, וקורים פרשה אחת (יג) הרבה פעמים ואין אסור בדבר (מנהגים וריב סימן פד). עוד נהגו לקרות (טז) ג' כל הנדרים לספרי התורה (יד) וקורים להם פרשת 'המלאך הגאלי' ג'. וכלילה קורים בספרי התורה (טז) הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסים התורה (טז) אף על קטן העולה, אף על גב דיש אומרים דנזקא פלמדידחכם צריך לסיים (מרדכי המהות סנהדרין, דמין הנה שמתן קורא אין לחש ר"ט). במקום שאין להם רק שני ספרי התורה, קורין בראשונה יוזאת הבכרה ובשניה 'בראשית', וחרזין ולקחין הראשונה לצנינו של יום. וכן עושין כל מקום דבעינן שלשה ספרי התורה ואין להם רק (יז) שתיים (מצא כחוב):

שערי תשובה

מחרא קפסלי שמביא בכנה"ג שתקן בעירו שלא יסיס התורה אלא על חטוב שבעיר, אין זה מונע האיש הלזה ממעוה זו, כי במקום שבעלי התשובה עומדים בו ונשכחים הם לקניו ונחבדו, ע"ש: [ג] כל הנשורים, עבדי. וצ"ל שבערי התשובה שער ח שבא"תו כל דיני קריאת התורה פ"ים על הסדר. בפ"ט שאומרים קום ולקחת הסתחיל ולקחת סלעדי מור"שה, פתרו 'הראש רבי דני סלב', שפסעו 'שהיא ט"ס רצ"ל 'הראש רבי דני סלב', והוא עש"י מ"ש חז"ל על פסוק דנייה ידך ככל עת, מה דר הנה כ"י פך ד"ח כ"ר, צ"ל פ"ר וכו' פ"ד, והוא א"ת לעי"ד. וכו' ראינו שם הרשעה עוד פ"ים אשר שם פתרו 'צ"ח קטעו ל"ח ע"קם ונפשו', והוא ט"ס לעי"ד וצ"ל 'ע"ד מטעו ל"ח כ"י ותיא ע"ש מ"ש כל ישראל יש לטם חלק לעדה"ב שצאמר ונפך כ"י נ"ר מטעו מצוה י"ד להתקא:

מה שערער על מנהג זה. פ"ב מהר"ל: יש מקומות שנהגו התינוקות סתורים הספה ומבצרים אותה פ"ת, ונחתיים טעם להחיר, וא"א ז"ל מתה בנ"י קשה"תי בער מלסתר ב"י, ד"ב. פ"ב מ"י: מצאתי על קלף שבחני פ"ב למחות לז"ק פרות לנצרים, אבל יש במקדש שנה הנה אומר ה"ן לשלף על הנהרדים, א"כ מנהג קדמון הוא. ואולי קשה הבחי כמ"ד שנהגין ריקות והוללות, ע"כ:

באור הלכה

* וחרזין ולקחין הראשונה וכ"י. וזקא אם כבר נגללת לפקום הנה, שלא יצארכו העבור להטמין, אבל בלאו הכי יותר טוב לגלל אותה שפ"ב מנחת ולא לעבר על המצות ולקח ראשונה⁽¹⁸⁾ [חמד משה]:

ולש מי שמוהי, בי אף שפ"ב השנה אין להביא ספרי התורה ד"ך ארצי רק לקביעות, אבל בשמחת התורה אפילו ד"ך ארצי שרי⁽¹⁸⁾ [לרוד אמת]: (י) נהגו להקיף⁽¹⁴⁾. יש מקיפין שלש פעמים, ויש שבע פעמים כמו בהושענא ובה, וכל מקום לפי מנהגו [אחרונים]: (יא) משום שמחה. פ"ב מהר"ק בשם רב האי גאון, בש"ש ט: יום זה ריגילים אצלנו לרקד בו אפילו ב"ה זקנים בשעה שאומרים קלוסיס לתורה וכ"י, (י) ולכן יש להתאמץ בנה לרקד ולזמר לכבוד התורה, כמו שכתוב גבי דוד המלך עליו השלום 'מפני ומכבודך ככל עו לפני ר"י', וכן פתבו משם הר"י ז"ל, והעידו על הר"י ז"ל שאמר, שהמעלה העליונה שהשיג באה לו על ידי שהיה משמח ב"ב עו בשמחה של מצוה, וגם על הג"א ז"ל פתבו שהיה מרקד לפני הספרי התורה ככל כח⁽¹⁵⁾: (יב) לתרבות הקוראים⁽¹⁶⁾. משום כבוד התורה. ועוד, כ"י שנינו פ"ם בשמחת התורה⁽¹⁷⁾. ונהגין לקרות שנים בפעם אחת או כהן עם כל הבתנים ול"ו עם כל הלויים, ויש מפקפקין על זה, ואל"ה ר"ב מ"ש הפנהג. ומכל מקום (יג) נכון הדבר לתתלה שאחד יד"ך והשאר יכוננו לצאת בבכ"ח, או שאחד יד"ך לפניו ויציא חברו ואחד יד"ך לאחריה ויציא חברו, והוא הדין ששקורין גדול עם כל הנערים, הגדול יד"ך והנערים לשמעו ויצאו בברכות⁽¹⁸⁾. פ"ב מהר"ק א"ד: נכון הדבר שיבחרו עשרה אנשים שישמעו בכרפת התורה ויענו אמן, כי נחתיים קלות גדול שאין עשרה ששומעים בקריאת התורה: (יג) הרבה פעמים⁽¹⁹⁾. עד 'מענה אלהי ק"ח⁽²⁰⁾, אבל משם נהלאה אין בופל"ן, ששם מתחילין לקרות לחת"ת⁽²¹⁾ [לבוש]. והמנהג, שקדם שקורין חת"ת⁽²²⁾ קורין לכל הנערים⁽²³⁾ כדי לחנכם במצות קריאת התורה מזל"ן אמר' עד 'מענה', וכן פ"ב מהר"ל: (יד) וקורין להם פרשת 'המלאך הגאלי'. בלבוש פ"ב שפ"כין אותם על"ה פסוק 'המלאך הגאלי⁽²⁴⁾. וכתב גאל"ה ר"ב דמברכים אותם קדם ב"ה אחרונה שלקום, וכן המנהג⁽²⁵⁾: (טו) הנדרים שבתורה. הם (יז) הפרשיות שרגילין למקדן ככל השנה פ"י צע"ן ונודרין עליהן, כגון פרשת 'ויחן לך', פרשת 'המלאך', פרשת 'ויקלי', פרשת 'בכרד', פרשת 'מה טובו', שאילו נקראו נדרים, וכן משמע בגמ' אברהם סימן רפ"ב. וב"מ"ט המנהג לקרות ג' בגרי בפרשת יוזאת הבכרה⁽²⁶⁾, וצ"כין לומר קדיש אחר הקריאה⁽²⁷⁾, ואין סומכין על הקדיש שאחר 'עלינו' משום דה"י הפסק [רה"ח]: (טז) אף על קטן. אף בכתבו לעיל בסעיף קטן א דראוי שהיה הטסים מכתו בחונה או על-כ"פ"נים א"ת ממשו"ב הקהל, אבל מעקר הדין פ"ם קטן וכו' לסיים. ועין לעיל בס"מ רפ"ב סעיף ג ובכרפ"י ס"פ ש"ם: (יז) שתיים. ואין נוהגין לעלות לדוכן מפני דשכ"תי ש"רות [לבוש]. ובאל"ה ר"ב כתב שבפ"ראג נוהגין לעלות במוסף ויש עולין בשמירת, וכל מקום לפי מנהגו, ויז"הי שלא ישתנה⁽²⁸⁾:

שער הציון

(ט) בכור"שק"ב: (י) ש"ם. וסיס ש"ם, שאל יאמר סאדם אין זה כבודי וכבוד התורה לרקד לפני טעם כאסר הרגים, שפ"י זה הנה טעם מיכל ב"ח שאול שהשיב לה דוד המלך עליו השלום 'אקלתי עוד מואת וכו'': (י"א) פ"י קטנים ושי"א. עוד פ"ב, שפ"כ"ן שח"שה קראים י"די מפתלה א"ת א"ת ד"ן יום טוב: (י"ב) בכור"שק"ב. ולאפוקי שלא נטעה שהוא פרשת מטות. עין ש"ם:

הלכות לולב סימן תרכט

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק ח]

יכול ללכל על סעודת משקה (11).

(11) ובטעם הדבר כתב הבכורי יעקב (סי' ז, שהוא מקור המשניב), שכמו שהתיר בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' קיט) לאבל להשתתף בסיום מסכת, הוא הדין באן שכל אחד סיים את התורה יש לו חלק בשמחת המצוה.

ולענין השתתפות האבל בהקפות, כתב הגשר החיים (ח"א פכ"ג סי' ג אות ז) שיכול להקיף את הבימה וספר תורה בידו, אך לא ישתתף בריקודים, וכן הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סי"א), וכן דעת החו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' שטו), אלא שדוסיף הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פמ"ז הע' צג) שלדעת החו"א יכול גם לרקוד בשהספר תורה בידו, ולא רק ללכת עם הספר תורה בידו, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' לו) שיכול להשתתף גם בהקפות וגם בריקודים, אלא שעליו למעט בריקודים מכפי שרגיל בשאר השנים, והוסיף (אשרי האיש ח"ג סי' בו אות ב), שכמו כן לא ילך לבית הכנסת אחר להיות נוכח בריקודים.

ובשו"ת לבושי מרדכי (ח"ד סי' קלו) ובשו"ת חלקת יעקב (ארי"ח סי' רכו) כתבו, שלא יקיף גם עם ספר תורה ואף בהליכה, שהרי אפילו בסוכות אינו יכול להקיף עם הלולב, ואף שההקפות בסוכות הן מדין הנמ' וכל שכן בשמחת תורה שההקפות רק מנהג, וכן משמע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' טב אות ב) שהקל להקיף רק לרב בית הכנסת וכדי שלא יהיה באבלות בפרהסיא.

[משניב ס"ק ט]

קל ספר-תורה שפיהקל (12) וכו', ה"ך ארצי שרי"ג.

(12) ואפילו ספר תורה פסול, הורה הגר"ש אויערבך (ש"ש פ"ב הע' עח) שמוציאים להקפות, ואף שבכל שבת ויום טוב נראה שדינו כמוקצה מחמת חסרון כ"ס ואסור לטלטלו, אך בשמחת תורה נהגו להקיף גם בספר תורה פסול, וכמו תפילין שאף שהן מוקצה מחמת חסרון כ"ס מותר לטלטל לצורך גופו ומקומו, ואם כן הוא הדין גם ספר תורה פסול, וכן דעת הגר"ש קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' שח).

והאם הציבור צריך לעמוד בפני כבוד הספר תורה בשעת ההקפות והריקודים, בשו"ע (י"ד סי' רפב סי"ב) כתב שהרואה אדם הנמשא ספר תורה צריך לעמוד, וכתב הערוך השלחן (שם סי"ה) שלכן בשעת ההקפות בשמחת תורה בשעה שמשתובבים עם הספר תורה סביב הבימה חייבים לעמוד, אבל בין הקפה להקפה כשספר התורה בידיהם ועומדים במקומם, אין צריך לעמוד, שאז נחשב כמו שספר התורה במקומו אין צריך לעמוד (ראה בשע"צ לעיל (סי' קמו ס"ק יח)). וכן הורה הגר"מ פיינשטיין (שמועצות משה סי' תרסט סי"א) שאסור לשבת בזמן ההקפות. מאידך, החו"א (דינים והנהגות פ"ב אות כט), ארחות רבנו ח"ב עמ' שט) לא היקל לשבת בשעת ההקפות, אלא רק כשהיושב אוחז גם הוא ספר תורה בידו, והוסיף הגר"ח קניבסקי (דולה ומשקה עמ' רבט) שאף מותר להוציא ספר תורה מהארץ כדי שיכול אדם לאוחזו ולשבת עמו בשעת ההקפות. (ואם מוזק חומש בידו, ראה מה שכתבנו בשע"צ לעיל (שם)).

והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סי' ודבר הלכה אות יג) לימד זכות על היושבים אף בשעת ההקפות, שמאחר ורוקדים בכל בית הכנסת עם ספרי התורה, נחשב כל בית הכנסת כמקומו של ספר התורה וכאילו ספר התורה מונח במקום אחד. אולם בכל הקפה משבע ההקפות יש לעמוד בסיבוב אחד שעשויים עם ספר התורה, שזה עיקר ההקפה.

והאם ספסל או שלחן שנוכחם י' טפחים נחשבים כמחיצה בין

היושב לרוקדים עם הספר תורה, ויכול לשבת אף בשעת הריקודים, דעת הגר"ש אויערבך (שם) שיש לומר שהם לא נחשבים כמחיצה לענין זה, כיון שסוף סוף עדיין רואה את ספר התורה, וכן כתב הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פמ"ז הע' צב) שכפסל או מחיצה של י' טפחים לא נחשבים למחיצה לענין זה. ודעת הגר"ש אלישיב (הגר"א דינר בשמו, בגליון מים חיים מס' 141) שאפשר לעשות לפני יום טוב צורת הפתח בחלק אחר של בית הכנסת, ונחשב למחיצה, ואז אפשר לשבת בצד השני שלה, והגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק יג) כתב על זה בשם החו"א שיתגיל דוקא אם צורת הפתח מעשתה לשם פתח.

והאגשים הסובבים ורוקדים סביב לספר התורה, דעת הגר"ש אויערבך (שם) שנחשבים כמחיצה בין היושבים לספר תורה.

(13) וכן כשאין בבית הכנסת מקום לעריכת מנינים נוספים לקריאת התורה, הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סי' ד) שאפשר להוציא ספרי תורה מבית הכנסת לבתים אחרים, ולהחזירם לאחר קריאת התורה. והכפ החיים (סי' קלה ס"ק פ) הוסיף שיש סמך למנהג זה כבר מימות בית המקדש.

[משניב ס"ק י]

נְהַגוּ לְהַקְיָהּ (14).

(14) ולערוך את ההקפות רק לאחר תפילת מוסף, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ג סי' צט) שאף שזמנן כל היום, מ"מ אין לרחותן לאחר מוסף ואף שתפילת מוסף תדירה, משום שמסתבר שהשמחה בתורה צריכה להיות בשעה שרצצים לגמור לקרוא בתורה, ולא לאחר תפילת מוסף שכבר גמרו לקרוא בתורה, וכן בליל שמחת תורה, הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב ארחות הלכה הע' 34) שיש לערוך את ההקפות מיד לאחר התפילה ואין לרחותן לאחר הסעודה, כיון שאין לשנות מהמנהג ומצורת השמחה שנהגו בכל הדורות.

ומי שנתנים לו ספר תורה להקיף וממאן לקחתה, כתב בשו"ת האלף לך שלמה (סי' לו) שהוא רומה למי שקראוהו לעלות לתורה ואינו רוצה, שגורם ח"ו לקיצור שנותיו.

[משניב ס"ק יא]

מְרַקֵּד לְפָנֵי סֵפֶר-תּוֹרָה כְּכֹל כו' (15).

(15) והוסיף על זה בספר יסוד תשורת העבודה (שער האיתון פרק שיש עשרה), שכל הווהיר בשמחת התורה ביום הזה, בטוח שלא תפסק התורה מרעו.

[משניב ס"ק יב]

לְהַרְבּוֹת הַקְּרִיאָה (16) וכו', בְּשִׁמְחַת הַתּוֹרָה (17) וכו', וְיִצְאוּ בְּבִרְכָתָהּ (18). (16) ולאחר ההקפות האם יש להחזיר תחילה את ספרי התורה לארון הקודש קודם שמתחילים קריאת התורה, בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' קע אות ב) כתב לענין הוצאת הספר תורה בסוכות לאחר אמירת ההושענא, שיש להחזיר תחילה את ספר התורה לארון הקודש ולהוציאו שנית לקריאת התורה, כיון שבשעת הוצאת ספר התורה נפתחים שערי שמים, ולכן אומרים אז בירך שמייה, והיינו דוקא בשעה שפותחים את ארון הקודש להוציא את ספר התורה לקרוא בו. וכן נהגו אצל הגר"ש אלישיב (ישא יוסף ח"א סי' קלו) בשמחת תורה. מאידך, הלבוש (סי' תרסט) כתב שמשאירים שלשה ספרי תורה בחוץ לקריאת התורה, וכן כתב בלוז ארץ ישראל, וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' תרס ס"ק א).

והאם יש לומר י"ג מידות בשעת הוצאת ספר התורה לקריאת התורה, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סי"ג

המשך במילואים עמוד 99

מילואים הלכות לולב סימן תרכ"ט המשך מעמוד 272

שאסור, אם לא שבא מעצמו לנגן, או שהכינו את הנכרי לכך מערב זמן טוב.
ולענין בן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל בשמחת תורה והוצה לרקוד עמהם בהקפות [שעברו יום זה הוא שמיני עצרת ולא שמחת תורה], הורה הגר"ש אויערבך (יום טוב שני בהלכות פ"ב ס"ט"ז) שמוותר לו לרקוד, כיון שהוא רוקד לכבוד התורה.
וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' שלט ס"ק ח).

[משנ"ב ס"ק ו]

בְּכָל מַה דְּאָפְשֵׁר בְּשִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה⁽¹⁾.

10) ומה שנהגו לאומרו כל שבת בסדר פסוקי דזמרה [לפסח ספרין], כתב האי"א (בוטשאטש, סי' רפ"א ס"א) שדוקא בדרך עראי אסור אבל בקביעות מותר לאומרו בציבור, וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' פ"ו) שכיון שאומרים אותו כל שבת נעשה כחלק מהתפילה ומותר לאומרו, אבל כשאומרים אותו בדרך עראי, דהיינו רוך שיר וביקות לא יאמרוהו בציבור, אלא רק ביום כיפור, אך כתב שמימי עדין צריך עיון, והוסיף שבליקוטי מהרי"ח (סדר תפילת שבת) כתב שיש שאומרים אותו קודם 'הודו', שאז הוא בסדר תפילת יחיד שמוותר לאומרו. והערוך השלחן (סי' רפ"א ס"ד) כתב שהנהגים לאומרו כל שבת לא חששו למג"א הנ"ל.

ובענין המנהג שנהגו לשיר בשמחת תורה האדרת האמונה, כתב בהגהות המרים בענין (על השו"ע סי' תרט"ו, מודפס בסוף חידושי למ"ס ברכות) שלדעת המגן אברהם אין לאומרו, אכן במעשה רב (אות ר"ל) כתב, שהג"א נהג לאומרו בדינה וקול זמרה בשמחת תורה, וביאר בזה הגר"מ גרוס (פסקים ותשובות אלול תשרי, סי' נ"ה) שמה שאין לאומרו בציבור הוא דוקא כשאומרו בתורת תפילה בציבור, ומחמת שבוזו העמוקים, ולכן רק ביום כיפור מותר, כיון שאז אנו בתורת מלאכים, אבל כשאנו אומרו בתורת תפילה בציבור, מותר, ולכן בשמחת תורה שאין אומרים אותו בתור תפילה אלא כשיר ושבח, מותר לאומרו.

האדם שיקרא את הפרשה קודם שיקרא אותה בתורה, כיון שיש מעלה לקרא שנים מקרא ואחד תרגום קודם קריאת התורה, כדי שכשיקראו בתורה תהיה רעתו על הקריאה.

ואם לא קרא שנים מקרא בליל שמחת תורה, דעת הגר"ש קרליץ (חוט שני שבת ח"ד פ"ז בהערות ס"ק א) שיכול לקרא פרשת יוזאת הברכה כל היום, אף שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, משום שקריאת פרשת בראשית היא רק אופן של סיום התורה, והוסיף, שמימי כיון שכבר התחילו לקרוא פרשת בראשית, יכול כבר להתחיל 'שנים מקרא ואחד תרגום' של פרשת בראשית ויכמו שנתבאר לעיל (סי' רפ"א ס"ק ו). וכן דעת הגר"ח קניבסקי (הליכות חיים עמ' צ"ג) לענין פרשת חאת הברכה, מאידך, הכף החיים (סי' כו ו-כ"ט) כתב, שאחרי שהתחילו כבר לקרוא פרשת בראשית, שוב אינו יכול להשלים פרשת 'חאת הברכה'.

ולהתחיל שנים מקרא ואחד תרגום מלפני יום טוב, אף שבשבת שלאחריו יקראו את הקריאה של שבת חול המועד ולא של סדר הפרשות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ע"ח) [לענין קריאת פרשת 'שמיני' קודם שבת חז"ה"מ פסח] שאפשר, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שב) והגר"ש קרליץ (חוט שני שבת שם ס"א), משום שמומן שקראים במנוחה בשבת הפרשה הענינה נקרא קריאה עם הציבור [יש לעיין בזה לענין קריאת 'חאת הברכה'].

[משנ"ב ס"ק ה]

מְקַר לְבָקֵד בְּיוֹם-טוֹב⁽²⁾.

9) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' שלט ס"ק ח), שכיון שהאיסור לרקוד ולטפח הוא רק משום שבות, משום כבוד התורה התייר, והוסיף, שלקשקש בעצמונים וגוים אסור, וכל שכן שאסור לנגן בכלי שיר.

ולומר לנכרי לנגן בכלי שיר בשמחת תורה, כתב לעיל (סי' שלט ס"ק ו)

הלכות לולב סימן תרכ"ט המשך מעמוד קל"ז

ולוי שעדיין לא עלו, יתחילו את הקריאה מזולתו אמר, הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב ס"ט"ז) הורה לנבאי שבאופן זה כשמעלה את ישראל הראשון, יאמר יואף על פי שיש כאן כהן, ובית כנסת שיש בו רק לוי אחד הוא חתן תורה, כתב בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' לח ע"ב) שאין הלוי צריך לצאת בשעת הקריאה, וקריין כהן במקומו, וכשיעלה לחתן תורה יאמרו יואף על פי שהוא לוי.

18) והנהגה בזה, כתב הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פמ"ז הע"י ק"ג) שבעליית 'כל הצעירים' כל הקטנים מברכים את ברכות התורה יחד עם הגדול העולה עמהם, וכדי לחנכו.

ומלבד מה שעולים הקטנים ליכל הנערים, כתב הכף החיים (סי' ד') שיש נוהגים לעלות כל קטן בנפרד, וכשאינו יודע לברך, הבעל קרא מברך עמו מילה במילה. והגר"ש אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב ארצות הלכה הע"י 82) הורה שיעלו רק קטנים הלוטמים כבר גמ' שהוא מגיל תשע.

[משנ"ב ס"ק ג]

הַרְבֵּה עֲקָמִים⁽¹⁾. עַד יַעֲנֶה אֱלֹהֵי קְרָאִים⁽²⁾ וכו', לְסִמְתְּ-תוֹנְהוּ⁽³⁾ וכו', לְכָל הַקְּצָדִים⁽⁴⁾.

19) ולענין מה שנהגים בהגבהת התורה להפוך את ספר התורה, כתב האי"א (בוטשאטש) שהוא על דרך הפוך בה הפוך בה בעת סיומה והתחלתה, וכן הביא מנהג זה כשערי אפרים (שער ח סס"ב),

ובהערות שם) שאין לומר, כיון שיום זה יש בו שמחה יתירה, ואין ראוי לאומרו, ואף במקום שכבר התחילו לאומרו, הורה להפסיק אחרי שאמרו פעם אחת, וכן כתב הגר"מ טוקצינסקי בלוח לבני חוץ לארץ, שבשמיני עצרת אומרים י"ג מידות ודיני שמחת תורה כתב שאין אומרים. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (ישא יוסף שב), ובלוח ההלכות והמנהגים לשנת תשע"ג הע"י 607) שיש לומר בו י"ג מידות, כיון שהוא כימים הנוראים שאומרים בו 'קדוש ונורא'.

17) ומצינו שבשמחת תורה הקלו בכמה דברים בקריאת התורה:

שלאחר שעלו לתורה כהן לוי ישראל, כתב לעיל (סי' קל"א ס"ק ל') שאפשר לקרוא כהן או לוי, אלא שיש אימרום שיקרא שנית כסדר כהן לוי וישראל.

וכן בבית הכנסת שאין בו לוי שעדיין לא עלה לתורה, ויש כהנים שעדיין לא עלו לתורה, כתב בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' מח) שבקריאת שעושים כדי להשלים העלויות לכולם, לאחר שיקרא הכהן אפשר לקרוא מיד אחרי ישראל, ואין צורך לקרוא הכהן פעם שניה במקום הלוי.

ואם כל הכהנים שבבית הכנסת כבר עלו לתורה, כתב הגר"ח קניבסקי (אש"י ישראל פמ"ז הע"י ק"ח) שאין צורך בכל פעם שמתחיל את הסדר מחדש לקרוא כהן, אלא יתחיל מיד לקרוא ישראל, והוסיף הגר"ח קניבסקי (מנהגי בית הכנסת חז"ה פ"ה ס"ל"ה) שבאופן זה שאין כהן

מילואים הלכות לילב סימן תרסז

המשך מעמוד קודם

ובשוית שבת הלוי (ח"ז סי' רב) כתב שלא יאמרנו כיון שאמרים את זה לעולה לתורה, ולא שייך שיאמר בן על עצמו, ומימי כדיעבור גם אם אמרו העולה לתורה, כתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' כב) שאינו הפסק ויכול לברך. מאידך, בדוּספוט לשו"ע הרב (עמי' תשכ"ו) כתב שגם העולה לתורה אומר 'חזק חזק', וכן בארחות רבנו (ח"ב עמי' שיג) כתב שהגרי"א קניבסקי כשהיה חתן תורה אמר 'חזק חזק' קודם שבייך ברכה אחרונה, ובספר שו"ת הלכה (סי' קמ"ט) כתב שהנרא"י זלניק העיד שכך נהג גם הנרי"ר בענינו.

[משנ"ב ס"ק טו]

יְזוּת הַתְּנֵכְהִי⁽²⁵⁾ וכו', קדיש אַחַר הַקְּרִיאָה⁽²⁶⁾.

(25) ואף הגרי"א (מעשה רב אות רל) עלה לתורה בקריאה זו, ולפעמים עלה במקום בוק ואף כשהיה בוק בבית הכנסת. ובשו"ת חשבות והנהגות (ח"ב סי' שס) כתב, שכיון שקריאה זו אינה חיוב אלא רק כנדרה, אין צריך לכבד את הכהן.

(26) והקדיש שיש לומר אחרי קריאה זו, כתבו בקצור שו"ע (סי' קלח סי' ו) ובסידור בית יעקב (לעב"ץ, עמי' שסו ס"ק כה) שיש לומר חצי קדיש. מאידך, דעת הנרי"ב קרליץ (שלמי תורה סוכות עמי' תתקפ) בשם הגרי"א ליט, בשם הגרי"ב קאמי ממיר, שיש לומר קדיש שלם בלי תחבול, שאין אמרים חצי קדיש אלא באמצע התפילה, אבל בסיום התפילה יש לומר קדיש שלם, וכאן הקדיש שלאחר הקריאה הוא סוף וסיום התפילה.

[משנ"ב ס"ק יז]

יְזוּת הַתְּנֵכְהִי שְׁלֵא יִשְׁתַּחֲוֶי⁽²⁷⁾.

(27) ובשם החפ"ץ חיים כתבו (ספר שיחות החפ"ץ חיים ח"א עמי' לג אות כט), שאמר ששכרות בשמחת תורה אינה עיקר כלל, ורק בפורים נזכר ימי משתה ושמחה, אבל בשמחת תורה השמחה היא בתורה המשמחת לב.

[ביה"ל ד"ה וחזרין]

וְלֹא לְעֵבֶר עַל הַמְצוֹת וְלֶקַח רֵאשׁוֹנָה⁽²⁸⁾.

(28) והוסיף בשו"ת שלמת חיים (סי' שנט), שאף שלגלול את ספר התורה הראשון יקח פחות זמן, שהרי אותו יש לגלול מיוזאת הברכה עד פרשת פנחס, אבל את ספר התורה השני צריך לגלול מכראשית עד פנחס, בכל זאת יש לגלול את ספר התורה השני, מן שספר זה מנחם לפניו.

ואם טעו ובמקום להניח את ספר התורה המוכן לבראשית הניחו את ספר התורה המוכן למפטיר, כתב השערי אפרים (שער ח סס"ז) שאף אם כבר פתחו את הספר, יש לסגור ולהחזירו לידי המחזיק אותו, ולקחת את ספר התורה המוכן לקריאת בראשית, וכן כתב בביה"ל לקמן (סי' תרפד סי' ד"ה ואם טעה) לענין ראש חודש סבת שחל בשבת שמרציאים בו שלשה ספרי תורה.

והוסיף שיעשו כן רק בספר תורה שאינו כבד, וכן רק מי שיש לו כח שיוכל לפותחו היטב, אלא שבהמשך דבריו (שער י ט"ז) כתב שאין נכון לעשות כן.

(20) ואם בסוף הקריאה נשארו רק שני אנשים שלא קיבלו עליה, כתב הגרי"א קניבסקי (שו"ת הלכה ח"ג סי' קלה סס"ק מא) שאפשר להתחיל לקרוא להם מילובולון אמר, ואין צורך להתחיל לקרוא מתחילת 'זאת הברכה'.

(21) ובשמונה הפסוקים האחרונים של התורה, כתב השו"ע לעיל (סי' תכח סי' ז) שאין מפסיקים בהם, ובטעם הדבר כתב במש"ב שם (סי' כא) שנשתנו משאר הספר תורה כיון שפסוקים אלו יהושע כתבם, ואפילו לרעה שמשח כתבם, הואיל ויש שינוי בהם שנכתבו בדמם, אין להפסיק בהם כשאר הספר תורה.

(22) ובמקום שרוצים לקרוא לכל הנערים לפני שסיימו לקרוא לכל הציבור (מפני טירחת הנשים שממתינות עם ילדיהן להכניסם לעליה זו), הורה הגרי"ש אלישיב (הגרי"מ גרוס בשמו, תל תלפיות גליון טו עמי' ג) שאפשר לקרוא להם אחרי שקראו תחילה לחמשה אנשים, ולא נחשב לשינוי מהמנהג.

ומה שנהגים לפרוס טלית על 'חתן תורה' וחתן בראשית' וליכל הנערים, ואינו נחשב כעשיית אהל בשבת, כתב התהלה לדה (סי' שטו ס"ק ט) שכיון שאוחזים את הטלית בידיים לא נקרא כעשיית אהל, וכן כתב החו"א (ארי"ח סי' נב ס"ק ב (1)). [אמנם יש לעיין מדעת הגרי"א המובא בביה"ל לעיל סי' שטו סי' ד"ה מטות, שלכאורה גם באופן זה נחשב כאהל]. והקצת השלחן (סי' קב בד"ה ש"ק א) כתב שהטעם שמותר הוא כיון שעשה רק לכבוד, וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' שטו ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק יז]

פְּסוּקֵי הַפְּלִאָה הַגְּאֻלִּיָּה⁽²⁹⁾ וכו', וְכֵן הַמְּנִהֵג⁽³⁰⁾.

(29) ובטעם הדבר שמכרכים אותם בפסוק זה, כתב בליקוטי מהרי"ח (ח"ג עמי' קח) שכיון שקראו לכל הנערים יחד, מכרכים שלא תשלוט בהם חיו עין הרע.

(24) ובטעם הדבר שלא נחשב להפסק בין קריאת התורה לברכה אחרונה, ביאר הבסרי יעקב (ס"ק יב) כיון שהמלאך הגואל הוא פסוק בתורה, וגם קורא פסוק זה בעל פה, וכמו שמצינו בבחן הדגדל ביום הכיפורים שהיה קורא 'יבשעור' וכו' בעל פה קודם שמברך, וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' קמ"ט ס"ק ו).

ולענין אמירת 'חזק חזק' בסיום הקריאה, כתבו הקצות השלחן (סי' פד בד"ה ש"ק כב) ובספר זה השלחן (לנר"ח גרוסברג, פי' ברביד הזהב ע"י סד) וכלוח ארץ ישראל (פרשת ויחי) שהעולה לא יאמרנו, כיון שנחשב להפסק לברכה וכן דעת הגרי"ש אלישיב (שו"ת רבבות אפרים ח"ד סי' פ), והוסיף, שאף אם הבעל קרא עלה לתורה לא יאמרנו.

הלכות תנפה סימן תרע

המשך מעמוד קלח

[משנ"ב ס"ק יב]

שֵׁשֶׁם כֶּתֶב אֲמָרִים בְּיּוֹם שֶׁאֵין אֲמָרִים בּוֹ הַתְּנֵכְהִי⁽³¹⁾ וכו', כְּאִיֶּה פּוֹסְקִים דְּמַתְּמִידִין כְּהַסְפֵּד לְפִנְיָהֶם⁽³²⁾, וּמִמִּילָא גַם צִדּוּק הִדִּין אֵין לְזִמְרָה⁽³³⁾ וכו', אַבְלוּת, לְכַלִּי צִלְמָא נִתְּג פְּתִנְפָּה⁽³⁴⁾ וכו', דְּאִשְׁתּוּ תְּרִלִּיק⁽³⁵⁾, וְאִם הוּא מְקַד לְעֵנוֹת אִמֵּן יַע דְּעִית כְּפּוֹסְקִים, עֵצֵן בְּיִוְהֵדְעָה סִימֵן שְׁמַא⁽³⁶⁾, תְּרִלִּיק הַנְּרוֹת לְפָרְסוּמִי נְסָא וְכֵלָא בְּרַכָּה⁽³⁷⁾ וכו', דְּהוּא פְּקַמֵּם לְכָל דְּכְרִי⁽³⁸⁾.

(30) דינו חנוכה (אות ג), שמי שהתענה בכ"ז כסליו יכול למיתב תענית לתעניתו בכ"ח כסליו, כיון שיום זה הוא תענית צדיקים כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תקפ"ב). אכן המשניב שם (סי' יב) כתב, שכיון שיש גירסאות שונות האם כ"ח כסליו הוא תענית צדיקים (ראה במג"א שם סי' ה) לא כדאי להתענות בחנוכה.

ומטעם זה כתב המג"א (סי' תקעג ס"ק ב) שגם חתן שיום חופתו בכ"ח כסליו לא יתענה ביום זה.

